

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

O'ZBEKISTONNING XALQARO ALOQALARI VA JAHON HAMJAMIYATIDAGI O'RNI

Saparbayeva Nilufar Medetbek qizi
Raimberdiyeva Sevara O'rol qizi

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti Ekologiya va atrof-muhit
Muhofazasi yo'nalishi talabalari*

Ilmiy rahbar: Yursinboyev Jaxongir Mexrojdin o'g'li
CHDPU Fakultetlararo ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng uning xalqaro aloqalari evolyutsiyasi va jahon hamjamiyatidagi o'rni mazkur tezisdagi tanqidiy tahlil qilinadi. Unda mamlakatning geostrategik joylashuvi, Islom Karimov davridagi nisbatan izolyatsion siyosatdan Shavkat Mirziyoyev davrida faol mintaqaviy va global integratsiyaga o'tish jarayonlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: *O'zbekiston, xalqaro aloqalar, jahon hamjamiyati, Markaziy Osiyo, iqtisodiy islohotlar, tashqi siyosat, mintaqaviy hamkorlik, geostrategik o'rin.*

Annotation

This thesis critically examines the evolution of Uzbekistan's international relations since gaining independence and analyzes its role within the global community. The study explores the country's geostrategic position and highlights the transition from the relatively isolationist policy pursued during the era of Islam Karimov to the active regional and global integration policy under Shavkat Mirziyoyev. Particular attention is given to economic reforms, transformations in foreign policy, and initiatives aimed at strengthening regional cooperation.

Keywords: *Uzbekistan, international relations, global community, Central Asia, economic reforms, foreign policy, regional cooperation, geostrategic position.*

Markaziy Osiyoning markaziy qismida joylashgan, ikki tomonlama quruqlik bilan o'ralgan O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng o'zining xalqaro aloqalarini shakllantirish va jahon hamjamiyatidagi o'rnini belgilash yo'lida murakkab taraqqiyot bosqichlarini bosib o'tdi. Dissolution of the Soviet Union dan keyin mamlakat uzoq vaqt davomida markazlashgan boshqaruv va davlat nazoratidagi iqtisodiyot sharoitida nisbatan izolyatsion siyosat olib bordi. Bu holat tashqi siyosiy aloqalar va xalqaro iqtisodiy integratsiyaning cheklanishiga sabab bo'ldi.

Biroq, 2016-yildan boshlab Shavkat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar mamlakatning tashqi siyosati, iqtisodiy rivojlanishi hamda xalqaro hamkorlik tizimida tub burilish yasadi. Xususan, qo'shni davlatlar bilan munosabatlarni yaxshilash, investitsion muhitni liberallashtirish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

kuchaytirish va ochiq tashqi siyosat yuritish O'zbekistonning mintaqaviy hamda global maydondagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

O'zbekistanning xalqaro aloqalari va jahon hamjamiyatidagi o'rnini tahlil qilishda xalqaro munosabatlar nazariyalarining turli yondashuvlariga tayaniladi. Xususan, neorealizm va neoliberalizm nazariyalari davlatlarning xalqaro tizimdagi xavfsizlik, iqtisodiy manfaat va hamkorlik strategiyalarini tushuntirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Konstruktivizm nazariyasi esa davlatlar o'rtasidagi munosabatlarda g'oyalar, normalar va identifikatsiyaning o'rnini ta'kidlaydi. Mazkur yondashuv O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlikka nisbatan yangicha siyosatini izohlashda alohida ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, quruqlik bilan o'ralgan davlatlarning iqtisodiy diplomatiyasi hamda mintaqaviy integratsiya nazariyalari O'zbekistonning transport koridorlarini rivojlantirish, logistika imkoniyatlarini kengaytirish va tashqi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan sa'y-harakatlarini tahlil qilish imkonini beradi. Metodologik jihatdan esa mazkur tezis sifatli, tavsifiy va qiyosiy-tahliliy yondashuvlarga asoslanadi. Jumladan, Islam Karimov va Shavkat Mirziyoyev davrlaridagi tashqi siyosatni qiyosiy tahlil qilish O'zbekiston xalqaro aloqalaridagi evolyutsiyani yanada aniqroq yoritishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Markaziy Osiyodagi aholisi eng ko'p va hududi jihatidan yirik davlatlardan biri bo'lib, besh davlat bilan chegaradosh hamda dunyodagi ikki tomonlama quruqlik bilan o'ralgan kam sonli mamlakatlardan biridir. Tarixan Silk Road markazida joylashgani uning savdo, transport va madaniy almashinuvdagi muhim o'rnini belgilab kelgan.

Mustaqillikning dastlabki davrida, ya'ni 1991–2016-yillarda Islam Karimov rahbarligi ostida mamlakatda markazlashgan iqtisodiy boshqaruv va nisbatan yopiq tashqi siyosat olib borildi. Natijada xalqaro iqtisodiy integratsiya cheklangan, iqtisodiyot esa asosan paxta, tabiiy gaz va oltin eksportiga tayanib qolgan edi. Bu davrda xavfsizlik va ichki barqarorlik masalalari tashqi siyosatda ustuvor yo'nalish sifatida namoyon bo'ldi.

2016-yildan boshlab Shavkat Mirziyoyev rahbarligida mamlakatning ichki va tashqi siyosatida tub burilish yuz berdi. Yangi rahbariyat xalqaro izolyatsiyaga barham berish, iqtisodiy turg'unlikni kamaytirish va ochiq tashqi siyosat yuritishga qaratilgan strategik yo'lni tanladi. Mazkur o'zgarishlar O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi o'rnini qayta shakllantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qildi.

Mirziyoyev davrida amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlar xalqaro aloqalarni mustahkamlashda hal qiluvchi omilga aylandi. Mamlakatda bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayoni jadallashtirildi, investitsion muhit yaxshilandi hamda xorijiy investorlarni jalb qilishga katta e'tibor qaratildi. 2017–2025-yillar davomida yalpi ichki mahsulotning o'rtacha yillik o'sishi taxminan 6 foizni tashkil etdi. 2025-yilda esa iqtisodiy o'sish 7,7 foizga yetib, bunda eksport hajmining 24 foizga, xususiy iste'molning 9,2 foizga va investitsiyalarning 10,5 foizga oshgani muhim omil bo'ldi. Shu bilan birga, kambag'allik darajasining pasayishi va aholi farovonligining oshishi kuzatildi.

O'zbekistonning 2030-yilgacha mo'ljallangan Milliy taraqqiyot strategiyasi mamlakatni yuqori o'rta daromadli davlatlar qatoriga olib chiqish hamda mutlaq qashshoqlikni

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

kamaytirishni asosiy maqsad sifatida belgilagan. Bu strategiya xalqaro moliyaviy institutlar, xorijiy investorlar va mintaqaviy hamkorlar bilan aloqalarni yanada kuchaytirishni nazarda tutadi.

Tashqi siyosatda ham sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. O'zbekiston qo'shni davlatlar bilan munosabatlarni yaxshilashga ustuvor ahamiyat bera boshladi. Xususan, Qozog'iston bilan ittifoqchilik va strategik sheriklik munosabatlari mustahkamlandi, Turkmaniston bilan hamkorlik kengaydi hamda Tojikiston bilan vizasiz rejimning joriy etilishi mintaqaviy integratsiyaning muhim natijalaridan biri bo'ldi. Bundan tashqari, suv resurslarini boshqarish, transport-kommunikatsiya loyihalarini rivojlantirish va savdo aloqalarini kengaytirish bo'yicha tashabbuslar ham faol qo'llab-quvvatlanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston mustaqillikdan keyingi davrda murakkab siyosiy va iqtisodiy bosqichlarni bosib o'tgan holda, xalqaro maydondagi o'z o'rnini asta-sekin mustahkamlab bormoqda. Dastlabki yillarda xavfsizlik va ichki barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yopiq siyosat mamlakatning xalqaro integratsiyasini ma'lum darajada cheklagan bo'lsa, keyingi davrda amalga oshirilgan ochiq va pragmatik tashqi siyosat yangi imkoniyatlarni yuzaga chiqardi.

Bugungi kunda O'zbekiston Markaziy Osiyoda mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish, transport-logistika tizimlarini kengaytirish hamda iqtisodiy integratsiyani kuchaytirishda muhim tashabbuskor davlatlardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, qo'shni mamlakatlar bilan o'zaro ishonchga asoslangan aloqalarning mustahkamlanishi mintaqadagi siyosiy barqarorlik va iqtisodiy taraqqiyot uchun muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiytlar:

1. Abduraxmonov, Q. X., Xaydarov, A. A. (2021). *O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorligi: yangi bosqich va istiqbollar*. Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti ilmiy-tahliliy axborotnomasi. Toshkent: JIDU nashriyoti.
2. Xudoyqulov, M. M. (2022). *O'zbekiston tashqi siyosatida diplomatiyaning o'rni va ahamiyati*. Xalqaro munosabatlar, №2, 45–52-betlar. Toshkent.
3. Eshonov, B. A. (2023). *Yangi O'zbekistonning xalqaro munosabatlardagi o'rni va ahamiyati*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy -elektron jurnali, №4. Toshkent.
4. Saidova, N. A. (2022). *O'zbekistonning BMT doirasidagi hamkorligi: yangi bosqich va istiqbollar*. O'zbekiston Milliy universiteti xabarleri, №1/6, 112–118-betlar. Toshkent.